

۱۶ زندگی ایران جام جم

میراث فرهنگی

بزرگ‌ترین محوطه باستانی اردل

بزرگ‌ترین محوطه پیش از تاریخی در شهرستان اردل چهارمحال‌و‌بختیاری کشف شد. این محوطه، ۱۰هکتار وسعت دارد و در مسیر ارتباطی بهشت‌آباد به شهر کاج از توابع شهرستان اردل شناسایی شده است. علی‌اصغر نوروزی، باستان‌شناس و عضو هیات‌علمی پژوهشکده باستان‌شناسی کشور می‌گوید در این منطقه تازه کشف‌شده مدارک معتبری از استقرارهای انسانی مهم دوره‌های مختلف پیش از اسلام هم یافت‌شده و به‌نظر می‌رسد بخش مهمی از این محوطه به دوره فرایارینه‌سنگی با پیش از ۱۰هزار سال قدمت تعلق داشته باشد که البته با انجام کاوش در این محل احتمال کشف آثار قدیمی‌تر نیز وجود دارد. به گفته نوروزی در دوره شناسایی‌شده در رژیم غذایی انسان تغییراتی حاصل و شاهد اضافه‌شدن حیوانات کوچک به فهرست غذایی انسان‌ها هستیم. درواقع در دوره فرایارینه‌سنگی، انسان‌ها به شکار حیوانات کوچک‌تر و گردآوری غلات وحشی و ماهیگیری روی آوردند. این باستان‌شناس یادآور شد که این منطقه در طول تاریخ همواره شاهد استقرار اقوام مختلف بوده و از دیگر شواهد باستان‌شناسی کشف‌شده در این محل سفال‌های دوره‌های پیش از تاریخی نوسنگی، مس و سنگ و دوره مفرغ تا دوران اسلامی در کنار شواهد معماری است. نوروزی با بیان این‌که از بُعد استانی و ملی، محل کشف‌شده دارای ارزش مطالعاتی و تاریخی و فرهنگی فراوانی است، تاکید می‌کند که برای حفاظت و نگهداری، مطالعه و معرفی این آثار، کمک و همراهی مردم و مسوولان منطقه بسیار تعیین‌کننده و تأثیرگذار خواهد بود. /جام‌جم دیلی

طراح:بیژن گورانی

جدول شماره ۶×۶

جدول عادی

افقی: (۱) ساز کوبه‌ای- از حیوبات- قحطی (۲) نوشین- فرمان تیراندازی- بیشترین حد (۳) ترسانک جالیز- آیتی از قرآن که معنی‌شان واضح است- (طرف ۴) برق راز کوشل به دلگو می‌رساند- نیک‌نژاد- به اندازه لازم (۵) راه‌رو گر صد... دارد توکل پایدش- از غذاهای محلی شمال خراسان- قرار داده‌شده (۶) میزان اهمیت- درباره چارچوب متصل می‌کند- سوره سی و نهم قرآن (۷) وجود- فال گرفتن- آشنایه (۸) بله روسی- فیلمی ساخته ابراهیم حاتم‌کیا با بازی آتیلا پسیانی- دندان‌ه سوهان (۹) از القاب اشرافی زنان اروپا- نوعی انرژی- فریب (۱۰) بی‌نیازی- پرنده شناگر- آتاک درس (۱۱) از میوه‌ها- دارای میلمان- نوعی شیرینی (۱۲) رعد- فرآیند- درد (۱۳) شماره دروازه بان- نوعی ماهی استخوانی خوراکی- خزنده‌ای خطرناک (۱۴) عصرانه سنتی قزوینی‌ها- بسپاردرخشان- آرمون (۱۵) آرام‌آرام- در توضیح کلام به‌کار می‌رود- حرف انتخاب.

عمودی: (۱) متعصب غیرمنطقی- شانه به‌سر- قل خوردن (۲) چوک‌ترین جزء یک پرتو نور- بدون حرکت- فرشته‌شب اول قبر (۳) کوهی در ترکیه- نقدکننده- تکرار یک حرف (۴) از پادشاهان ساسانی- شکل ظاهری- بیماری زردی (۵) سنگری در دشت‌های فاقد موانع طبیعی- پایه- رنج و آزار (۶) بخش میانی شلوار- از ازارهای دیجیتال (۷) قسمت پایین لباس- تباهی- کلیسای قدیمی اصفهان (۸) دوره‌ای از آموزش رسمی شامل دوره کارشناسی ارشد و دکتری (۹) مقابل دریا- نیرگم- مربوط به بهار (۱۰) پارچه‌ای لطیف- چرخه (۱۱) بی‌هوشی-

بازار تبریز

عکس: جام جم

باران خطری برای رواق‌های سی‌وسه‌پل نداشته است

بارش باران دل‌انگیز پاییزی که از چند روز پیش هوای کشورمان را دلچسب و بهاری کرده‌است، اما برای مردم و اقشار مختلف حال متفاوتی رقم زده، طوری که کشاورز جماعت و مردم عادی کوچه و بازار را خوشحال کرده‌است و میراث‌دوستان را نگران. نگرانی فعالان میراث‌فرهنگی از نم‌کشیدن بناهای تاریخی است؛ مهم‌ترین

آذربایجان شرقی پیر شده‌است؟

کاهش سریع نرخ زاد و ولد و افزایش جمعیت سالمند در سرزمین هنرهای اصیل فرش و چرم ایران، نگران‌کننده شده‌است

امین بیلساز
جام جم
آذربایجان شرقی

آذربایجانی همچنان پابرجاست اما نه خبر چندان از آن حیاط‌های حوض دار هست و نه خبری از قهقهه بچه‌های بازیگوش قدونیم قد. نه این‌که بچه‌ها توی خانه‌های آپارتمانی محبوس باشند و صدای‌شان به گوش ما‌هی‌ها و شمعدانی‌ها و پرندگان نرسد! نه... مساله این است که اصلا بچه‌ای نیست که صدایی از او درآید. حتی همان آپارتمان‌هایی که جای خانه‌های زیبای بزرگ حیاط‌دار را گرفته‌اند هم این روزها سوت و کور هستند چون پدر و مادرها دیگر میل چندان به فرزند دار شدن ندارند و سال به‌سال جمعیت خانوارها کمتر و صدای قهقهه و جیغ و گرچه خواهر و برادرهای شیطان و شیرین زبان و بازیگوش زیر سقف خانه‌ها کم‌رنگ‌تر می‌شود. حکایت، حکایت کاهش شدید نرخ جمعیت است؛ کاهش‌ی که دارد دامن یکی‌یکی استان‌های کشورمان را می‌گیرد؛ حتی استان‌هایی که نافشان را با اصالت و جمعیت و کانون گرم و پرجمعیت خانواده بسته‌اند؛ استان‌هایی مثل آذربایجان شرقی که نرخ زاد و ولد در آن به سمت صفر شدن میل کرده و نرخ جمعیت کهنسالش روبه فزونی نهاده‌است.

آذربایجان شرقی یکی از استان‌هایی است که جمعیت آن در حال حرکت به سمت سالمندی است و نرخ پایین رشد جمعیت آن نسبت به متوسط کشوری بیانگر سریع این حرکت نگران‌کننده است.

جدا از پیام‌های تلخ کاهش جمعیت برای اصل کانون خانواده و از هم پاشیدگی آن در آینده‌ای نه چندان دور، باید گفت آذربایجان شرقی، یکی از استان‌های منفعتی کشور است و نیاز مبرمی به نیروی کار جوان دارد. این مساله می‌تواند در آینده‌ای نزدیک برای این استان مشکل ساز شود. جام جم امروز به بررسی این موضوع پرداخته که چرا جمعیت آذربایجان شرقی در حال حرکت به سمت سالمندی است و این مساله چه پیام‌هایی برای استان دارد؟

عوامل تسریع بخش نرخ جمعیت

مساله این است که نرخ رشد جمعیت آذربایجان شرقی نه در چند سال اخیر که در یک دهه اخیر روبه کاهش بوده و این را به راحتی می‌شود از آثار جدول نرخ موالید استان‌های کشور دریافت. آن طور که در این جدول مشاهده می‌شود و فرگل صحاف، مدیرکل سازمان بهزیستی آذربایجان شرقی به ما می‌گوید: میانگین نرخ رشد سالانه کشور بین سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۰، ۲۴/۱ درصد بوده و در این میان آذربایجان شرقی با میانگین نرخ رشد جمعیت ۲۰/۹۲ درصد، میانگین رشدی کمتر از متوسط کشوری داشته است. درحال حاضر نیز متوسط تعداد اعضای خانوار در آذربایجان شرقی ۳/۲ نفر است که این عدد کم‌بودن میزان زاد و ولد در استان را نشان می‌دهد.

نرخ پایین رشد جمعیت را که کنار تعداد اعضای کم خانوارهای آذربایجانی بگذاری و به آن عامل گذر زمان را بیفزایی، نتیجه‌اش می‌شود افزایش تدریجی سن آذربایجانی‌ها؛ به عبارتی پدیده پیری جمعیت. صحاف درباره دلایل کاهش زاد و ولد و افزایش میانگین سنی جمعیت آذربایجانی‌ها این‌گونه می‌گوید: نبود اشتغال پایدار، افزایش هزینه‌های روزافزون زندگی، مشکلات تامین مسکن، افزایش هزینه درمان، تغییر سبک زندگی و الگوی زاد و ولد، تغییر نگرش‌های فرهنگی و اجتماعی مخصوصا بین جوانان، نگرانی درخصوص آتیه فرزندان در صورت تعدد فرزندان و مشکلات آیدمی کرونا در دو سال اخیر همگی عواملی است که باعث بی‌میلی به ازدواج یا بالا رفتن سن ازدواج، کاهش فرزندآوری و حتی افزایش طلاق شده است.

به گفته وی، آذربایجان شرقی با این‌که ۴/۹ درصد جمعیت کشور را به خود اختصاص داده اما سهم اقتصاد این استان از اقتصاد کشور ۳/۵ درصد است که این مساله نیز می‌تواند یکی از دلایلی

میراث‌فرهنگی اصفهان گفته است که همه‌ساله پیش از شروع فصل بارندگی، سقف پشت‌بام و راه‌آب‌ها در بناهای تاریخی مورد بارزینی قرار می‌گیرد. پس از بارندگی‌های دوزخ آخر هم گروه مرمتگران در محل بنای تاریخی سی‌وسه پل حضور یافته و سقف رواق‌ها را بررسی کردند و هیچ‌گونه نم‌زدگی جدیدی در این پل یافت نشد. /جام‌جم دیلی

مدیریت سالمندی با سرمایه‌گذاری روی جوانان

توکل آقاییاری، دانشیار جمعیت‌شناسی و عضو هیات‌علمی دانشگاه تبریز در خصوص راه‌های جلوگیری از سالمندی جمعیت و مدیریت آن در استان آذربایجان شرقی می‌گوید: هیچ راه طولانی‌مدت و قطعی برای جلوگیری از سالمندی یک جمعیت وجود ندارد و عملا کسانی که چنین تصویری دارند، روندهای متغیرهای جمعیتی را خوب نمی‌شناسند. تنها راه جلوگیری از سالمندی جمعیت، حفظ نرخ رشد بالا برای یک جمعیت در طولانی‌مدت و حتی تا ابد است که برای هیچ کشوری در دنیا ممکن نیست. مهم‌ترین راه برای مدیریت سالمندی جمعیت، سرمایه‌گذاری روی جمعیت جوان است. سالمندی جمعیت وقتی به مساله جدی تبدیل می‌شود که مانند شرایط فعلی ایران نسل‌های مختلف به لحاظ اقتصادی به هم وابسته باشند. باید این وابستگی نسلی را به تدریج قطع و شرایطی فراهم کرد که همه از اشتغال کامل و مناسبی برخوردار باشند تا علاوه بر تامین هزینه‌های دوره جوانی، با پرداخت مبالغی در قالب بیمه و بازنشستگی و ... هزینه‌های دوره سالمندی زندگی را نیز تامین کنند.

باید باشد که مهاجرت نیروی کار را تسریع کرده و بر پایین بودن نرخ رشد جمعیت استان تاثیر گذار شده است. بهبودی اما با بیان این‌که سازمان‌ها و ادارات متولی استان هم البته بیکار ننشسته و برنامه‌هایی برای توقف روند کاهش نرخ جمعیت دارند، می‌گوید: اعطای تسهیلات و امکانات معاش برای فرزندآوری بیشتر، فعالیت‌های عمده بهداشت و درمان برای افزایش نرخ باروری، حمایت، آموزش و ترغیب جوانان به ازدواج و فرزندآوری و ایجاد تسهیلات جهت اشتغال‌یابی برای جوانان به‌منظور جلوگیری از مهاجرت ازجمله این برنامه‌هاست.

باید برای سالمندی جمعیت آماده شویم
توکل آقاییاری، دانشیار جمعیت‌شناسی و عضو هیات‌علمی دانشگاه تبریز اما معتقد است آذربایجان شرقی هنوز سالمند نشده است. آقاییاری درباره سالمندی و شرایط استان در این خصوص می‌گوید: معمولا به شکل قراردادی، جمعیتی را سالمند طبقه‌بندی می‌کنند که حدود ۰٫۱ درصد یا بیشتر از آن را افراد ۶۵ساله و بالاتر تشکیل می‌دهند. بر اساس این تعریف، درحال حاضر جمعیت استان را نمی‌توان یک جمعیت سالمند به‌شمار آورد. هرچند آذربایجان شرقی نیز روندی مشابه سراسر کشور در پیش گرفته و در مسیر سالمندی است و با این حساب در دهه‌های آتی به شرایط سالمندی جمعیت می‌رسد.

آقاییاری با اشاره به این‌که سالمندی جمعیت در مجموع اتفاقی مبارک در بسیاری از جهات ارزیابی نمی‌شود، می‌افزاید: در زمینه سلامت باید گفت هزینه‌ها برای تامین سلامت و نیز ارائه خدمات مراقبتی از سالمندان افزایش پیدا خواهد کرد. از نظر اقتصادی سالمندی به معنی خروج بخش معناداری از جمعیت از بازار کار و ورود آنها به دوره وابستگی مجدد اقتصاد است. تامین هزینه‌های زندگی و معیشت چنین جمعیتی می‌تواند روی دوش سازمان‌های تامین اجتماعی و صندوق‌های بازنشستگی سنگینی چشمگیری پیدا کند، تا جایی که اگر کشور نتواند خودش را با شرایط سالمندی جمعیت سازگار کند، با تشدید شرایط سالمندی، به سمت ورشکستگی پیش خواهد رفت. حتی خانواده‌ها نیز فشار زیادی ناشی از تامین هزینه‌های معیشتی، سلامت، مراقبتی و ... را حس خواهند کرد. از دیگر مسائل سالمندی در سطح خانواده‌ها، کاهش اندازه شبکه خویشاوندی است. شرایط سالمندی جمعیت که معمولا با تعداد بسیار محدود فرزندان نیز همراهی می‌شود شرایطی را به وجود می‌آورد که بسیاری از قوم و خویش‌ها (مانند عمو، دایی، خاله و عمه) برای افراد جامعه موضوعیت نخواهند داشت که این از زمینه‌های فرسایش سرمایه اجتماعی در جامعه محسوب می‌شود.

تاثیر افزایش سطح امید به زندگی

آقاییاری دلایل سالمند شدن جمعیت آذربایجان شرقی را افزایش سطح امید به زندگی و کاهش مرگ‌ومیر، کاهش باروری به شکل جدی در استان خصوصا از حوالی سال ۱۳۶۵ به بعد و مهاجرت از استان دانسته و می‌گوید: با توجه به شرایط یک کشور می‌توان سالمندی را یک تهدید یا فرصت در نظر گرفت. یک جمعیت وقتی سالمند شد، معمولا در شرایط سالمندی باقی خواهد ماند، مگر این‌که آن جمعیت در دوره‌ای، مجدد تصمیم بگیرد که تعداد فرزندان زیادی متولد کند و سطح باروری خود را بالا ببرد که کاری تقریبا غیرممکن است. حتی با وجود سیاست‌های تشویقی بسیار جدی در برخی کشورهای توسعه‌یافته برای چندین دهه، شاهد موفقیت چندان برای چنین مداخلات تشویقی جمعیتی نبوده‌ایم و انتظار هم نمی‌رود کشورهایی که کاهش باروری در آنها اتفاق افتاده باشد، به صورت ناگهانی تصمیم بگیرند رفتار متفاوتی در زمینه باروری در پیش بگیرند. بنابراین، سالمندی جمعیت وقتی اتفاق افتاد، دیگر برای همیشه با ما خواهد بود، پس هرچه زودتر به فکر مدیریت مساله بیفتیم، خواهیم توانست برخورد منطقی‌تری با مساله سالمندی جمعیت داشته باشیم. **ب**

بهبودی اما با بیان این‌که سازمان‌ها و ادارات متولی استان هم البته بیکار ننشسته و برنامه‌هایی برای توقف روند کاهش نرخ جمعیت دارند، می‌گوید:

اعطای تسهیلات و امکانات معاش برای فرزندآوری بیشتر، فعالیت‌های عمده بهداشت و درمان برای افزایش نرخ باروری، حمایت، آموزش و ترغیب جوانان به ازدواج و فرزندآوری و ایجاد تسهیلات جهت اشتغال‌یابی برای جوانان به‌منظور جلوگیری از مهاجرت ازجمله این برنامه‌هاست.

بهبزستی در خدمت جمعیت پیر و جوان
مدیرکل سازمان بهزیستی آذربایجان شرقی می‌گوید این سازمان تلاش می‌کند با اقدامات و طرح‌های مختلف به سهم خود و تا حدودی جلوی پدیده کاهش جمعیت استان را بگیرد. کمک به دانشجویان و دانش آموزان تحت پوشش، پرداخت تسهیلات اشتغال‌یابی به مددجویان، کمک به تامین مسکن و تهیه جهیزیه، انجام مشاوره و آزمایش‌های ژنتیک و برگزاری طرح‌های پیشگیری از معلولیت، بخشی از اقداماتی است که به گفته صحاف، سازمان بهزیستی برای اثرگذاری مثبت بر جمعیت استان انجام داده است.

در هر روی آمار و ارقام نشان دهنده سرعت بالای کاهش جمعیت است؛ آن قدر که شاید طرح و برنامه‌های سازمان بهزیستی و سایر نهادهای استان و کشور به گرد آن نرسد، لذا باید از همین حالا فکری هم برای آماده سازی محیط برای پذیرش جمعیت رو به افزایش سالمند کرد. چیزی که صحاف به آن اشاره کرده و درباره آن می‌گوید: توانمندسازی فرد و خانواده در راستای ارتقای سطح سلامت روان سالمندان در مراقبت‌های خانگی، توسعه خدمات مبتنی بر خانواده، آموزش کارکنان مراکز نگهداری سالمندان با هدف ارتقای کیفیت خدمات بر اساس به‌روزترین روش‌های توانبخشی، ایجاد بستر آموزشی مناسب برای خانواده‌ها با هدف ارتقای کیفیت مراقبت از سالمندان، ارتقای سلامت و امید به زندگی سالمندان با توسعه برنامه‌های هنر درمانی، نمایش درمانی و موسیقی درمانی در مراکز سالمندان از جمله این اقدامات است.

وی با اشاره به این‌که سازمان بهزیستی یک دبیرخانه مناسب سازی زیر نظر دفتر فنی و مهندسی استانداری نیز دارد، از سایر سازمان‌ها، اداره‌ها و نهادهای استان درخواست می‌کند به‌منظور بهبود محیط شهری برای معلولان و سالمندان فعالیت کنند.

صحاف می‌گوید درست است که پیری جمعیت به معنای کاهش نیروی کار فعال و جوان است و همچنین فشار بر صندوق‌های بیمه و بازنشستگی اما به هر حال بر اساس تعلیم دینی ما، سالمندان مایه خیر و برکت زندگی هستند و حضور آنها در خانواده نقش مهمی در پرورش نسل بعد و کاهش آسیب‌های اجتماعی دارد. بنابراین باید برای این مساله برنامه‌ریزی اساسی انجام شود تا با هماهنگی و همکاری همه سازمان‌ها در کنار حمایت از نیروی کار فعال و جوان، از ظرفیت سالمندان هم استفاده شود.

تلاش برای جلوگیری از پیری

طبق آخرین سرشماری عمومی نفوس و مسکن جمعیت استان آذربایجان شرقی در سال ۱۳۹۵، سه میلیون و ۹۰۹ هزار و ۶۵۲ نفر بوده است که از این میزان ۲۸۳ هزار و ۷۶ نفر در سنین بالای ۶۵ سال قرار دارند که ۷۲/۲ درصد جمعیت استان را شامل می‌شود. این در حالی است که در سال ۱۳۸۵ افراد بالای ۶۵ سال در استان ۶/۲ درصد جمعیت را به خود اختصاص می‌دادند و این نشان دهنده مسن‌تر شدن جمعیت آذربایجان شرقی است. سالمندان ۹۲/۶ درصد جمعیت شهرهای استان و ۸۴/۴ درصد جمعیت روستاهای استان را به خود اختصاص می‌دهند. میانگین سنی جمعیت استان طبق آخرین آمار ۳۴/۴ درصد است و آذربایجان شرقی در رتبه ۱۴ کشور از لحاظ نرخ زاد و ولد قرار دارد.

همه این آمار و ارقام به یک معنا ختم می‌شود که چیزی نیست جز پیری استان. آذربایجان شرقی دارد پیر می‌شود و داوود بهبودی، رئیس سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان آذربایجان شرقی کاهش در گفت‌وگو با جام‌جم، نرخ پایین زاد و ولد در استان، افزایش بهداشت عمومی، کاهش نرخ مرگ و میر در سنین بالای ۶۵ (سالمندان) و افزایش مهاجرت افراد جوان به خارج از استان را از